

Баклан О. В.,
*к. ю. н., доцент професор кафедри теорії, історії
та конституційного права,
Український державний університет
фінансів та міжнародної торгівлі*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦТВА У СВІТЛІ КОНЦЕПЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНОЇ РЕФОРМИ

Фінансове та адміністративне право є одними з правових інструментів щодо реалізації Концепції адміністративної реформи в Україні. Існуюча в Україні система державного управління залишається в цілому неефективною, вона еkleктично поєднує як інститути, що дісталися у спадок від радянської доби, так і нові інститути, що сформувалися у період незалежності України. Ця система є внутрішньо суперечливою, незавершеною, громіздкою і відірваною від людей, внаслідок чого існуюче державне управління стало гальмом у проведенні соціально-економічних і політичних реформ.

Тому зміст адміністративної реформи полягає, з одного боку, у комплексній перебудові існуючої в Україні системи державного управління всіма сферами суспільного життя, з іншого – у розбудові деяких інститутів державного управління, яких Україна ще не створила як суверенна держава [1].

Термін «регулювання» в зарубіжній економічній літературі має два значення. У широкому розумінні він ототожнюється з державним втручанням в економіку, в більш вузькому – з адміністративно-правовою регламентацією підприємницької діяльності. Регулювання (від лат. *regulare*) означає «підпорядковувати певному порядку». Отже,

на думку Л. А. Швайки, державне регулювання – це комплекс заходів держави, спрямованих на скерування поведінки товаровиробника в напрямі, необхідному для досягнення поставлених органами державної влади цілей [2, с. 39].

Під державним регулюванням економіки нерідко розуміють лише впорядкування суспільних відносин у конкретній сфері економіки, що проводиться відповідно до вимог законодавства, шляхом прямого впливу на господарську діяльність суб'єктів економічних відносин – встановлення загальних правил, нормативів, стандартів того чи іншого виду діяльності, що їх повинні дотримуватися рівною мірою всі учасники відносин у даній сфері, так само, як і правових засад відповідальності за їх порушення, контролю за їх виконанням і реального притягнення порушників до відповідальності; розміщення державних замовлень на засадах рівноправної конкуренції суб'єктів державного і недержавного секторів економіки, створення та забезпечення ефективного функціонування фінансової та податкової систем, тарифного та позатарифного регулювання товарообігу, обмеження монополізму, залагодження конфліктів і т. ін. – з метою забезпечення стабільного функціонування та послідовного розвитку тієї чи іншої регульованої сфери економіки у напрямі розширення виробничих потужностей, упровадження новітніх технологій та інформатизації виробничого процесу, створення позитивних гарантій здійснення соціально-економічних прав людини (як такі виступають, наприклад, збільшення кількості робочих місць та забезпечення гідних умов праці), і найсуттєвіше, більш широкого і якісного задоволення потреб споживачів продукції – товарів, робіт, послуг [3, с. 326].

Погоджуючись у цілому з таким великим за обсягом визначенням державного регулювання економіки, лише додамо, що воно було б точнішим, якщо б до прямого впливу на господарську діяльність суб'єктів економічних відносин додати також і непрямий вплив держави на господарську діяльність суб'єктів економічних відносин. Причому останній у господарській діяльності може застосовуватися частіше ніж перший.

Відома дослідниця проблем регулювання підприємницької діяльності в Україні Н. О. Саніахметова більш лаконічно визначає, що «державне регулювання економіки – це заснована на законодавстві одна з форм державного впливу на економіку, яка реалізується

шляхом встановлення і застосування державними органами правил, спрямованих на корегування економічної діяльності фізичних і юридичних осіб, що підтримується можливістю застосування правових санкцій при їх порушенні» [4, с.361].

Як зазначає О. П. Рябченко, «слід розрізнити поняття “управління”, “державне управління”, “державне управління економікою”». Ці поняття відносяться як загальне і особливе. Поняття «управління» можливо розглядати у широкому та вузькому смислах. Широкий смисл означає, що об’єктом управління є природні процеси в усій їх багатоманітності – сукупності технічних, біологічних та соціальних процесів. У вузькому смислі управління можливо розглядати як цілеспрямовану взаємодію між суб’єктом та об’єктом управління з метою досягнення запланованих результатів розвитку суспільства» [5, с. 354].

Аналізуючи зміст наведених вище визначень та проектуючи їх на співвідношення понять «державне управління підприємством», «державне регулювання підприємством» та «адміністративно-правове регулювання підприємством», зауважимо, що, на нашу думку, їх, по-перше, не можна зовсім отожднювати; по-друге, головною відмінністю цих понять є те, що державне регулювання підприємством як складову державного регулювання економіки потрібно характеризувати насамперед диспозитивними способами впливу на суспільні відносини, водночас державне управління підприємством можна характеризувати імперативними способами впливу на суспільні відносини у сфері підприємництва. Сучасне адміністративно-правове регулювання підприємством останнім часом можна характеризувати як імперативними, так і диспозитивними способами впливу на суспільні відносини. На наш погляд, адміністративно-правове регулювання підприємством можна визначити як специфічну комплексну, засновану на чинному законодавстві України діяльність з оптимізації та упорядкування правовідносин у сфері підприємництва, як сукупність методів та сукупність форм адміністративно-правового впливу на діяльність суб’єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, що спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність, та здійснюється для досягнення економічних і соціальних результатів (як правило, з метою одержання прибутку).

Список використаної літератури

1. Концепція адміністративної реформи в Україні / Державна комісія з проведення в Україні адміністративної реформи. – К.: Центр політико-правових реформ та Центр розвитку українського законодавства. – 1998. – 61 с. – С. 9.
2. Швайка Л. А. Державне регулювання економіки: підручник / Швайка Л. А. – К.: Знання, 2008. – 462 с. – (Вища освіта XXI століття).
3. Харитоновна О. І. Адміністративне право України / Харитонова О. І.; за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса., 2003. – 893 с.
4. Саніахметова Н. С. Регулювання підприємницької діяльності в Україні (організаційно-правові аспекти): дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Саніахметова Н. С. – О., 1998. – 403 с.
5. Рябченко О. П. Державне управління економікою України (адміністративно-правовий аспект): дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Рябченко О. П. – Х., 2000. – 466 с.